

Zmapovanie mechanizmov spolupráce medzi verejnou správou a mimovládnyimi neziskovými organizáciami a foriem ich financovania

Jedným zo základných cieľov Konceptie rozvoja občianskej spoločnosti (a na jej základe sformulovaného Akčného plánu na roky 2012-2013 a príslušného Uznesenia vlády SR č. 68/2012) je zefektívniť komunikáciu medzi verejnou správou a neziskovým sektorom. Výsledkom by malo byť okrem iného vytváranie partnerského vzťahu a spolupráca medzi uvedenými sektormi. Systematický krok týmto smerom predstavujú deklarácie jednotlivých ministerstiev o spolupráci s mimovládnyimi neziskovými organizáciami (MNO)¹ a pripravované Memorandum o porozumení. Vzhľadom k tomu, že ide o nové dokumenty a zámery vo fungovaní verejnej správy, v súčasnosti nie je možné ich aplikáciu v praxi vyhodnotiť.

V rámci úlohy C.19. vyššie uvedeného uznesenia boli preto mapované a vyhodnotené mechanizmy spolupráce, ktoré z časového hľadiska fungujú dlhšie, a ktoré vyplynuli zo vzájomných potrieb a iniciatívy verejnej správy a/alebo neziskového sektora. Inými slovami, mapované a hodnotené sú mechanizmy spolupráce s MNO a financovania MNO, ktoré predstavujú systémový prvok, t.j. naplňajú princípy účelovosti, pravidelnosti a kontinuity. Predpokladom pre kvalitné fungovanie neziskového sektora je jeho finančná udržateľnosť. Vyhodnotené sú preto aj mechanizmy financovania MNO z verejných zdrojov. Dotačným programom rezortov ako jednému segmentu verejných zdrojov sa podrobnejšie venovala úloha C.4.

Situácia v oblasti spolupráce a financovania sa v rámci jednotlivých rezortov líši, rovnako ako ich formy a charakter.

Mechanizmy spolupráce verejnej správy a MNO môžeme rozlišovať v týchto troch najbežnejších podobách:

a) Participácia MNO na príprave a realizácii dotačných programov rezortov

Viaceré ministerstvá prizývajú MNO k tvorbe kritérií hodnotenia žiadostí/projektov, či k účasti v hodnotiacich komisiách. Špecifickým príkladom je niekoľkoročný dotačný program Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu pod názvom ADAM, do ktorého tvorby boli zapojené aj MNO. Zástupcovia MNO sú tiež účastníkmi každoročných hodnotiacich stretnutí organizovaných

¹ Termínom rozumieme mimovládne neziskové organizácie ako samostatné subjekty a platformy združujúce viaceré mimovládnych neziskových organizácií

ministerstvom a Slovenským inštitútom mládeže IUVENTA. MNO boli prizvané aj k tvorbe nového dotačného programu, ktorý bude v platnosti od roku 2014.

b) Princíp partnerstva pri príprave a realizácii operačných programov štrukturálnych fondov, ktorých riadiacim orgánom je príslušné ministerstvo

Princíp dialógu a spolupráce v tejto oblasti je uplatňovaný rôzne. Vo všeobecnosti ministerstvá deklarujú, že mimovládny neziskový organizáciám je poskytnutý priestor pripomenovať návrhy operačných programov, ktoré sa aktuálne tvoria pre obdobie rokov 2014-2020. Otázna je však miera akceptovania a spôsob zapracovania pripomienok mimovládnych neziskových organizácií. V niektorých prípadoch informácia o „naložení“ s pripomienkami a návrhmi chýba.

Mimovládne neziskové organizácie majú tiež možnosť stať sa členmi monitorovacích výborov, ktoré dohliadajú na správne vykonávanie a hodnotenie jednotlivých operačných programov.

V súvislosti s realizáciou jednotlivých aktivít operačných programov viaceré ministerstvá reflektujú pripravované Memorandum o porozumení medzi vládou SR a MNO.

c) MNO ako odborní partneri rezortov

Okrem prípravy a realizácie podporných finančných mechanizmov je expertíza MNO v oblasti pôsobnosti rezortov uznaná aj participáciou MNO na tvorbe legislatívnych materiálov a strategických dokumentov.

Príkladom kontinuálnej a systémovej spolupráce medzi rezortom a neziskovým sektorom je spolupráca Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí SR a Platformy mimovládnych neziskových organizácií. Memorandum o porozumení, podpísané v roku 2010 oboma subjektami, inštitucionalizuje pozíciu a odbornosť platformy spolupodieľajúcej sa na plnení medzinárodných záväzkov SR.

Najbežnejšími, resp. najdostupnejšími a z tohto dôvodu kľúčovými formami financovania MNO z verejných zdrojov sú:

a) Dotačné mechanizmy rezortov

V rámci svojich rozpočtov majú ministerstvá vyčlenené prostriedky na dotácie pre oprávnených žiadateľov, medzi ktorými figurujú aj MNO. Podmienky a pravidlá poskytovania dotácií určujú príslušné legislatívne normy.

Z pohľadu potrieb MNO tento mechanizmus charakterizuje určitá miera nestability, výška dotácií a ich účel podliehajú zmenám, zároveň nie sú poskytované dotácie na inštitucionálne výdavky MNO.

Viacere ministerstvá (napr. Ministerstvo vnútra SR, Ministerstvo životného prostredia SR) poskytli alebo poskytujú nenávratné finančné príspevky, resp. granty na spolufinancovanie projektov v rámci operačných programov.

Podrobnejšie vyhodnotenie tejto formy financovania MNO bolo realizované v rámci plnenia úlohy C.4. vyplývajúcej z Uznesenia vlády SR č. 68/2012.

b) Asignačný mechanizmus 2 % dane z príjmu právnických a fyzických osôb

Zmeny v asignácii právnickými osobami od roku 2011 spôsobili, že ani tento mechanizmus nie je stabilným systémom podpory MNO. Každoročne je výška percentuálneho podielu asignácie predmetom negociácií medzi zástupcami neziskového sektora a verejnej správy.

c) Štrukturálne fondy a grantové programy EÚ

Podľa vyjadrenia samotných MNO boli tieto zdroje v predchádzajúcom programom období pre ne vo všeobecnosti nedostupné, a to z viacerých príčin: MNO často nie sú oprávnenými žiadateľmi, administratívna náročnosť, vysoko nastavené granty a systém refundácií.

Záver

Mechanizmy spolupráce verejnej správy a MNO a financovania MNO sú prejavom uznania MNO za kľúčového partnera disponujúceho odborným kapitálom. Konkrétne podoby mechanizmov spolupráce a financovania sú predmetom špecifik jednotlivých rezortov. Systémovosť a kontinuitu však chápeme ako prierezové princípy, ktoré majú ambíciu stať sa dobrou praxou. Viaceré úlohy vyplývajúce z Uznesenia vlády SR č. 68/2012 sa snažia do uvedených oblastí interakcie oboch sektorov vniesť tieto kvalitatívne charakteristiky. Zároveň by však systémovosť a kontinuita nemali byť považované za synonymá nemennosti. Predpokladom prehlbovania spolupráce a stabilizácie kľúčových zdrojov financovania MNO je pravidelné participatívne vyhodnocovanie, revízia a implementácia prípadných zmien smerujúcich k zvýšeniu efektívnosti daných mechanizmov.